

SOCIJALIZACIJA: AGENCI SOCIJALIZACIJE

Psihologija javnog mnjenja, 01.03.2024.

SOCIJALIZACIJA

- Po čemu se novorođena beba razlikuje od odraslog čoveka?
- Kako i zašto nastaju te razlike?
 - Mehanizmi razvoja:
 - Biološko nasleđe (geni)
 - Učenje

- Razvoj jedinke od rođenja do smrti pod uticajem socijalne sredine koji se odvija preko procesa učenja

SOCIJALIZACIJA

- Izvori socijalizacije - određuju **sadržaj** socijalizacije (poželjne i prihvatljive stavove, osobine ličnosti, moralnost...) koji će na dete preneti agensi socijalizacije
 - Kultura, društvo, subkulturne grupe, religija, društvene klase, ideologija...
- Agensi socijalizacije – prenosioci socijalizacije koji vrše **direktan** uticaj na osobu i prenose sadržaje koje određuju izvori socijalizacije
 - Porodica, škola, vršnjaci, mediji, crkva, radna organizacija...

ŠTA SVE SPADA U SOCIJALIZACIJU?

- Učenje kako biti član grupe (koja ponašanja su prihvatljiva za grupu kojoj pripadamo)
- Učenje uloga (studenta, majke, devojke/momka...)
- Sticanje karakteristika i kompetencija koje nam pomažu da opstanemo u društvu
- Formiranje stavova, stereotipa, predrasuda karakterističnih za društvo u kojem živimo
- Formiranje ličnosti (osobine ličnosti, sposobnosti...)
- Razvoj moralnosti (učenje šta je ispravno i prihvatljivo, a šta ne)
- ...

AGENSI SOCIJALIZACIJE

- Porodica
- Škola
- Vršnjaci
- Mediji

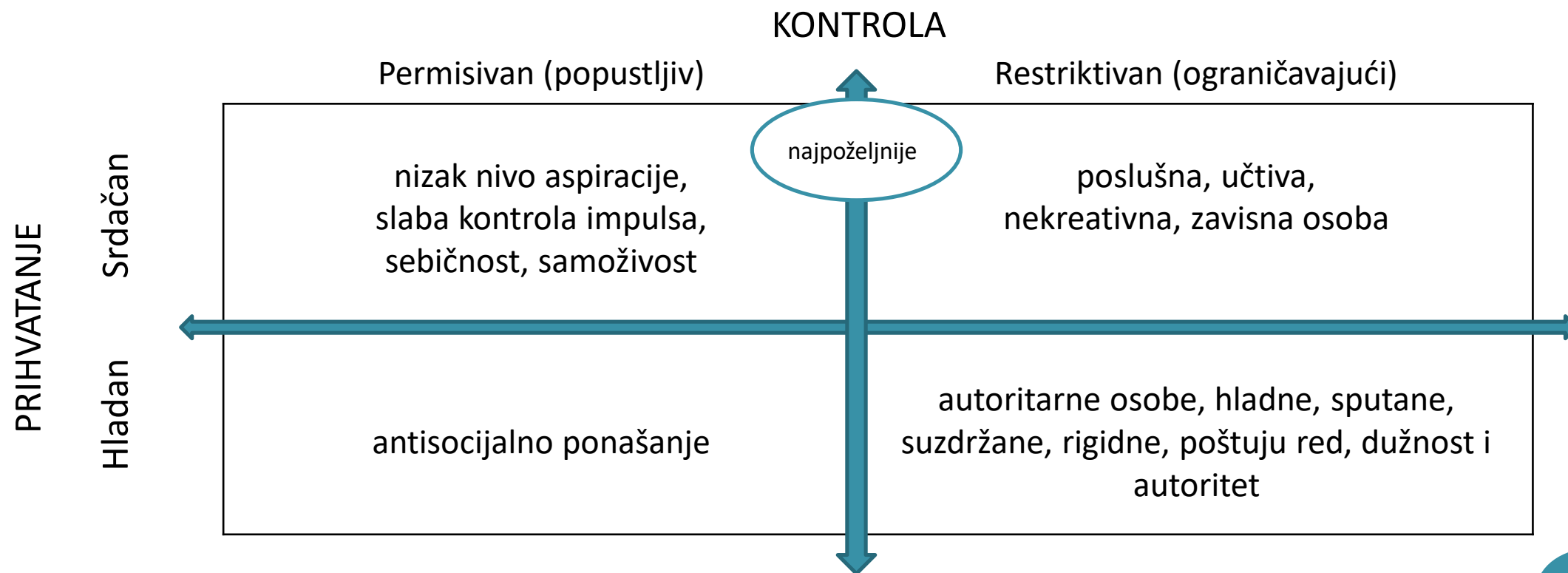

PORODICA

- Najvažniji agens socijalizacije – zašto?
 - Najraniji, ali i uticaj koji najduže traje
 - Kada je uticaj roditelja najizraženiji?
 - Postoje najsnažnije emocionalne veze među članovima
- Najznačajniji aspekti uticaja porodice na decu:
 - Vaspitni stilovi roditelja
 - Srdačan – hladan odnos
 - Permisivan – restriktivan odnos
 - Doslednost u vaspitanju
 - U postupcima svakog roditelja, međusobno i u skladu sa drugim važnim osobama
 - Odnos između roditelja
 - Nepotpunost porodice?

PORODICA: VASPITNI STILOVI

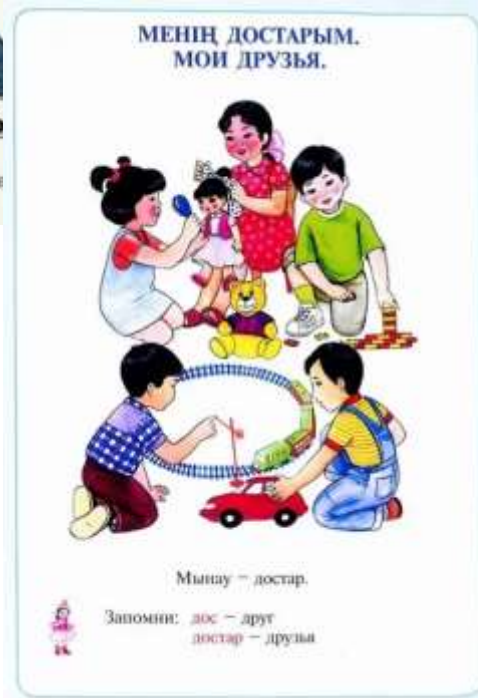

ŠKOLA

- „Skriveni kurikulum“ – nuspojava školovanja, lekcije koje se uče, ali nisu otvoreno namenjene
 - vrednosti (društvenih ideologija, kulturnih vrednosti i očekivanja i sl.) koje se prenose putem nezvaničnih, implicitnih, skrivenih aspekata organizacije škole i sadržaja dostupnih u školama
 - neizgovorene ili implicitne akademske, političke, socijalne i kulturne poruke koje se prenose studentima tokom vremena provedenog u školi
 - prenosi se nesvesno iz generacije u generaciju kroz samopodrazumevajuće, neupitne, opšteprihvaćene i trajne „činjenice“

SKRIVENI KURIKULUM VEZAN ZA RODNE ULOGE

ŠKOLA

- Planski i sistematski uticaj društva na individuu
- Šta sve deca usvajaju u školi?
 - Bazična znanja
 - Društvene norme i vrednosti
 - Učenje pravila funkcionisanja u grupi: autoritet, hijerarhija, formalna pravila...
- Važni razvojni zahtevi i promene sa polaskom u školu:
 - Nove obaveze, zadaci i pravila ponašanja
 - Nastavnici kao novi autoriteti
 - Život u vršnjačkoj grupi (norme, uloge, prava, obaveze...)

ŠKOLA

- Da li obrazovanje može potpomoći vertikalnoj prohodnosti individue u socijalnom (klasnom) sistemu? Objasnite.

Školovanje je važan način na koji se i osobama iz neprivilegovanih grupa mogu pružiti šanse koje inače ne bi imali, da bi im se omogućilo napredovanje na društvenoj lestvici.

Socijalizacija i društvena privilegovanost

- **DRUŠTVENE PRIVILEGIJE** su *nezasluženi* set prednosti, prava i benefita koji su omogućeni samo određenim osobama ili grupama, a koje se praktikuju u smeru isključenja ili na štetu drugih pojedinaca i grupa
- određuju ***mogućnosti i šanse*** koje osoba dobija kroz život
- Društvene privilegije mogu proizlaziti iz **pripadnosti određenim grupama**, ali i iz nekih naših **odlika koje smo dobili rođenjem** i stoga ih nismo dobili sopstvenim zaslugama (nezaslužene su)
- Privilegije često doživljavamo kao nešto što je normalno, očekivano, nešto što su svi iskusili u životu (a nisu)

Izvori (ne)privilegovanosti:

- Godine
- Telesni izgled
- Invaliditet
- Status državljanstva
- Jezik
- Obrazovanje
- Socioekonomski status
- Etnicitet/nacionalnost
- Rasa
- Religija
- Struktura porodice
- Mentalno zdravlje
- Rodni identitet i ekspresija
- Seksualna orijentacija
- ...

Tema za razmišljanje

- Na koje načine ste vi lično (ne)privilegovani u kontekstu u kom ste rođeni i odrastali?
- Iz kojih vaših karakteristika proizilaze određene privilegije ili neprivilegovanost?
- *Na koji način* vam nabrojane karakteristike daju privilegovan položaj (kakve **mogućnosti** su vam pružile ili uskratile u životu)?

Izvori (ne)privilegovanosti:

- Godine
- Telesni izgled
- Invaliditet
- Status državljanstva
- Jezik
- Obrazovanje
- Socioekonomski status
- Etnicitet/nacionalnost
- Rasa
- Religija
- Struktura porodice
- Mentalno zdravlje
- Rodni identitet i ekspresija
- Seksualna orijentacija
- ...

Na koji način (ne)privilegovanost oblikuje nas kao osobe?

Rađamo se u društvu koje već ima određene vrednosti. Sa identitetom koji smo dobili po rođenju, mi „nasleđujemo“ prednosti ili nedostatke asocirane sa tim identitetom.

Od ranog uzrasta uče nas stavovima i uverenjim, a oblikujući način na koji vidimo sebe i ljude oko nas.

Naša naučena uverenja se potkrepljuju u školi, institucijama i medijima.

Društvo nastavlja da osnažuje takve poruke stigmatizujući i isključujući one koji se ne uklapaju u ideal.

Na ove načine društvo održava status kvo i nastavlja ciklus privilegija i opresija.

Test lutke

(Clarks & Clarks, 1940)

Na koji način (ne)privilegovanost oblikuje nas kao osobe?

**MI NIKADA NE MOŽEMO U POTPUNOSTI RAZUMETI
POZICIJU OSOBE KOJA DOLAZI IZ NEPRIVILEGOVANE GRUPE
KOJOJ MI NE PRIPADAMO!!!**

- Nije cilj da se osećamo krivim zbog društvenih privilegija koje smo rođenjem dobili!
- Važno je da:
 - se senzibilizujemo za to kako sistem društvenih privilegija funkcioniše
 - da učimo da prepoznamo izvore društvenih privilegija
 - kao pripadnici (nekih) privilegovanih grupa, možemo da budemo GLAS NEPRIVILEGOVANIH, jer imamo kolektivnu moć koje proizilazi iz naše (privilegovane) pozicije!

MEDIJI: TELEVIZIJA

- Studija Eleonor Makobi (1951):
 - Gledanje televizije postala ustaljena rutina kod dece
 - Televizija zbližava porodicu jer članovi više vremena provode zajedno, međutim, smanjuje se međusobna komunikacija tokom gledanja, kao i zajedničko vreme posvećeno drugim aktivnostima
 - Deca manje vremena provode sa svojim vršnjacima
 - Manje vremena je posvećeno drugim aktivnostima poput igre i obavljanja kućnih zadataka
 - I pored izveštaja o izazovima sa disciplinovanjem, većina roditelja ne smatra da je televizija štetna
- Kakav je slučaj danas?

MEDIJI: TELEVIZIJA

- Meta-analiza o uticaju televizije na decu (Kostyrka-Allchornea, Coopera & Simpson, 2017):
 - Kada je TV uključen deca su se manje igrala, uz smanjen fokus pažnje
 - Dužina igre se smanjuje kada je uključen TV
 - Distrakcija u vidu televizije uticala je i na interakciju roditelja i deteta – smanjena roditeljska responzivnost na pozive deteta; smanjen kvalitet i kvantitet komunikacije

MEDIJI: UTICAJ INTERNETA

- Da li se vaš način korišćenja interneta menjao tokom godina?
 - Na koji način? Šta je postalo učestalije, a šta ređe?
 - Kakva je uloga roditelja u načinu na koji deca koriste sadržaje na internetu?
 - Koja vrsta medija, po vašem mišljenju, ostvaruje najveći uticaj na razvoj identiteta?
- Mladi i adolescenti prijavljuju svakodnevno korišćenje medija – u proseku 4h44min, odnosno, 7h22min (Rideout & Robb, 2019)

MEDIJI: UTICAJ INTERNETA

○ Uticaj interneta na mlade:

- Formiranje stavova, vrednosti...
- Uticaj na kognitivne funkcije, naročito pažnju
- Problematična upotreba interneta/društvenih mreža (zavisnost od interneta)
- Uticaj na telesnu sliku o sebi
- Pasivna upotreba DM i poređenje sa drugima
- Lajkovi kao oblik pozitivnog potkrepljenja:

<https://www.psychologicalscience.org/news/releases/social-media-likes-impact-teens-brains-and-behavior.html>

- Šeri Terkl (2011). *Sami zajedno*. Clio.
- Nikolas Kar (2013). *Plitko*. Heliks.

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU RODNIH STEREOTIPA

- Da li postoje rodni stereotipi? Šta oni podrazumevaju?
- Gde primećujete rodne stereotipe u medijima?
- Obezbeđuju snažne modele rodnih normi:
 - Neograničena količina modela (koji su „atraktivniji“ od proseka)
 - Imaju direktan ali i indirektan uticaj
 - Visok nivo korišćenja medija
 - Pojednostavljeni, često jednodimenzionalni modeli pravila ponašanja

Mediji nisu jedini agens koji oblikuje rodne stereotipe, ali jesu veoma važan!

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU RODNIH STEREOTIPA

"One day it dawned on me that I was boring my husband to death."

When you're married as long as I am, you can reach a point where you start taking your husband for granted. Good old dependable Jim I used to say, and I guess that's how he was beginning to think of me, too. Good old dependable Barbara. It was horrible.

One day it dawned on me that I was boring my husband to death. It was hard for me to admit it—but it was true. It wasn't that I didn't love Jim, but often by the time he came home at night I was feeling dull, tired and drowsy. And so Jim would look at television and, for the most part, act like I wasn't even there. And I wasn't.

I decided that I had to do something. I had seen an advertisement for a tablet called Vivarin. It said that Vivarin was a non-habit forming stimulant tablet that would give me a quick lift. Last week there were a couple of evenings when I felt that I needed Vivarin. So, on those days, I took a Vivarin tablet at 5:00 p.m., just about an hour before Jim came home, and I found time to pretty up a little, too. It worked.

All of a sudden Jim was coming home to a more exciting woman, me. We talk to each other a lot more than we have in years—like we used to when we first were married and we'd take long rides in the old car just to be together and talk. And after dinner I was wide awake enough to do a little bit more than just look at television. And the other day—it wasn't even my birthday—Jim sent me flowers with a note. The note began: "To my new wife..."

A Vivarin advertisement featuring a woman sitting in a car and a large bottle of Vivarin tablets. The text "VIVARIN" is visible on the bottle. The background shows a woman sitting in a car, looking out the window. The bottle of Vivarin is in the foreground, with several tablets scattered next to it.

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU RODNIH STEREOTIPA

- Kako su devojčice/žene i dečaci/muškarci predstavljeni u medijima?
 - Mnogo više muških likova u programima namenjenim različitim uzrasnim grupama
 - Način predstavljanja muških i ženskih likova
 - Stereotipi vezani za uloge i zanimanja

Da li se situacija menja?

Kakvo je vaše mišljenje o pokušajima sve veće raznovrsnosti likova u medijima?

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU RODNIH STEREOTIPA – KADA SE STEREOTIPI OBRNU

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU RODNIH STEREOTIPA – ZAŠTO JE VAŽNO

- Ozbiljni uticaji na blagostanje adolescenata i mladih osoba
 - Kako kod devojaka – simptomi depresije, anksioznosti, niže samopoštovanje, veća verovatnoća razvoja poremećaja u ishrani
 - Tako i kod momaka – simptomi depresije, psihološkog distresa, zloupotrebe supstanci, razvoj stavova koji podržavaju nasilje u odnosima i veća sklonost ka preuzimanju rizika

ULOGA MEDIJA U KREIRANJU RODNIH STEREOTIPA – ZAŠTO JE VAŽNO

- Razbijanje koda: Obrazovanje devojaka i žena u STEM-u (UNESCO)
 - Samo 35% STEM studenata u visokom obrazovanju su žene
 - Manje od 30% naučnog kadra na globalnom nivou su žene
 - Samo 3% studentkinja bira studije informacionih i komunikacionih tehnologija
 - Od 900 dobitnika Nobelove nagrade samo 58 njih su žene (u fizici ih je samo 4!)

KAKO SE MENJAJU RODNI STEREOTIPI

MUZIKA KAO AGENS SOCIJALIZACIJE: KAKAV UTICAJ NA USVAJANJE RODNIH ULOGA IMAJU TEKSTOVI OVAKVIH PESAMA?

Ja, pre bih ove svoje ruke
željne svega vezala u čvor
pre nego da ih grli, ljubi
neki drugi draži muški stvor
pred vratima spavala ko pas
kroz vekove gorela zbog nas

Kad bi bio ranjen krvi bih ti dala
oba svoja oka, kad bi bio slep
al' uzalud, bez duše si lep...

(„Kad bi bio ranjen“,
Svetlana Ražnatović)

Dok u znoju bilo koju
noćas negde maziš
ja bih opet bila tepih
po kome ti gaziš

(„Doktor“, Svetlana Ražnatović)

Ja te volim čak i kada mi to škodi
Jer to osećanje mome srcu godi
Čak i kad se s drugom provodiš po
svetu

Ja te volim makar i na svoju štetu

(„Fatalna ljubav“,
Svetlana Ražnatović)

Ja sam noćas jedna više
s kojom nisi tu
zašto hoću da se vratim
starom dobrom zlu

Da me mučiš, da me kinjiš
ko sve robove
da me slomiš i potopiš
zadnje brodove

Neodoljiv, neumoljiv
voleh te i suviše
takvi kao ti me, dušo, ubiše...

(„Neodoljiv neumoljiv“, Svetlana Ražnatović)

MUZIKA KAO AGENS SOCIJALIZACIJE: KAKAV UTICAJ NA USVAJANJE RODNIH ULOGA IMAJU TEKSTOVI OVAKVIH PESAMA?

Ličiš na moga oca *Svetlana Ražnatović*

Ličiš na moga oca
Isto je mojoj majci
Užasne stvari radio
Rukama golim
Njeno nevino mlado srce
Iz grudi neživo vadio

Eh, da je bilo pravde, anđela, Boga
Pa da je malo još poživela
Pa da mi kaže
Što sam sudbinu njenu doživela

Ličiš na moga oca
Noćima baneš pijan
Nesnosan, nervozan i grub
Zbog neke druge žene
Kafane, društva, novca
Mene uzimaš na zub

Eh, da je bilo pravde, anđela, Boga
Pa da je malo još poživela
Pa da mi kaže
Što sam sudbinu njenu doživela

Zar i Bog što nebom hoda
Vladar carstva nebeskog
Zar i on je muškog roda
Okrutnog, okrutnog

Ličiš na moga oca
Na sceni mog detinjstva
Najlepšeg crnog labuda
Zbog kog se svetla gase
Zavesa nada pada
Iz prošlosti nemam nikuda

Eh, da je bilo pravde, anđela, Boga
Pa da je malo još poživela
Da shvatim njene reči
Što nisam muško rodila

Zar i Bog što nebom hoda
Vladar carstva nebeskog
Zar i on je muškog roda
Okrutnog, okrutnog

ZANIMLJIVOSTI VEZANE ZA TEMU

- Istraživanje o ženskim likovima u filmovima tokom 2023. godine:
 - <https://womenintvfilm.sdsu.edu/wp-content/uploads/2024/02/2023-Its-a-Mans-Celluloid-World-Report.pdf>
- Knjiga: Tomorrow and tomorrow and tomorrow. Gabrielle Zevin
- Film: Hidden Figures
- Više o razvoju rodni normi:
 - <https://agendaonline.co.uk/gender-stereotypes-are-debatable/>
- Podkast „U raljama osećanja“ – epizoda koja govori o odnosu roditelj-dete i vaspitnim stilovima:
 - o https://www.mixcloud.com/U_raljama_ose%C4%87anja/u-raljama-ose%C4%87anja-49-kako-da-najefikasnije-istraumiramo-svoje-dete/

